

О. М. Макеєва,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6509-0858>

ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: maklena72@ukr.net

Мета: у статті досліджуються питання сутності та ролі правосвідомості у формуванні інформаційного суспільства. Аналізуються чинники, що впливають на правосвідомість. **Методи дослідження:** у роботі використовувалася комплекс наукових методів та принципів, зокрема, за допомогою історико-правового, порівняльного та логічного методів було досліджено тенезу та еволюцію правосвідомості, структурний метод дав змогу проаналізувати структуру та види правосвідомості. **Результати:** з'ясовано поняття правової свідомості, її види та структуру. Зроблено висновок про те, що правова свідомість є важливим чинником становлення інформаційного суспільства, утвердження демократичних засад державотворення, умовою входження до європейського інформаційного простору. **Обговорення:** пошук напрямів удосконалення механізмів формування (розвитку) правової свідомості суспільства.

Ключові слова: правова свідомість; правова система; інформаційне суспільство; інформаційно-правовий простір.

Постановка проблеми та її актуальність. Правова свідомість є різновидом свідомості особи, що здатна разом із правом регулювати правові відносини або виконувати цю роль самостійно. Формування розвинутого інформаційного суспільства прямо залежить від усвідомлення його цінностей та прагнення до їх втілення з боку учасників суспільства. В умовах трансформації суспільства характер інформаційного впливу відбивається на формуванні ціннісних установок як окремої особи, так і суспільства загалом. Лише за умови утвердження принципу верховенства права, ідеї прав та свобод людини у правосвідомості громадян, інформаційне суспільство може стати дійсно розвиненим. У зв'язку з цим виникає необхідність з'ясування сутності та ролі правосвідомості в умовах формування інформаційного суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Питання сутності, структури, функцій та

видів правосвідомості досить ґрунтовно вивчалися як вітчизняними, так і зарубіжними вченими-правниками, серед яких наукові доробки революційних вчених: І.О. Ільїна, П.І. Новгородцева, що розглядали правосвідомість як релігійно-правове явище, котре має важливе значення для країни, якщо вона перебуває в кризовому стані. Варто згадати праці радянських вчених: Л.С. Мамута, П.Є. Недбайла, Д.О. Потопейко, О.П. Семітка, що розглядали правосвідомість як категорію історичного матеріалізму, як елемент надбудови над економічною базою суспільства, а також праці російських вчених Є.О. Лукашової, В.П. Малахова, В.С. Нерсесянца та ін. Вагомий внесок у дослідження правосвідомості як категорії філософії права зробили вітчизняні вчені В.А. Бачинін, В.В. Головченко, А.А. Козловський, С.І. Максимов, Є.В. Назаренко, М.В. Костицький, С.С. Сливка, В.І. Темченко та інші. Проте питання правосвідомості в умовах розвитку ін-

формаційного суспільства є недостатньо вивченими.

Мета наукової статті – дослідження сутності та ролі правосвідомості в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Важливою умовою демократичного розвитку України та входження у світовий інформаційний простір є формування та розвиток інформаційного суспільства. Аналіз основних міжнародних документів дає підстави стверджувати, що інформаційне суспільство ототожнюється із суспільством демократичним, у якому інформація й інформаційні технології сприяють не лише економіко-технологічному розвитку, але й упровадженню демократичних цінностей, забезпеченню прав і свобод громадян, їх законних інтересів. Зокрема, в Окінавській Хартії Глобального інформаційного суспільства вказано, що інформаційні технології повинні слугувати досягненню соціальної згоди у суспільстві та повної реалізації в галузі зміцнення демократії, транспарентного та відповідального управління, прав людини [1].

Проблеми формування правосвідомості в умовах інформаційного суспільства особливо є актуальними для сучасної України, де відбуваються процеси становлення державності, апробуються нові моделі державного управління, спрямовані на посилення взаємодії суспільства та влади, формуються правовий світогляд та правосвідомість особи.

Водночас, зауважує О.П. Дзьобань, разом із соціально-економічними та політичними трансформаціями інформаційного суспільства відбувається процес переоцінки духовних цінностей, формування принципово нових засад моралі [2, с. 188].

Перевагами інформаційного суспільства є доступність для громадян правової інформації за допомогою інформаційно-комунікативних технологій. Власне, інформаційне суспільство є тим середовищем, у якому ефективно реалізуються цінності громадянського суспільства, це тип суспільства рівних можливостей, доступних для кожного.

Однією з головних і визначальних ознак інформаційного суспільства, як зазначає І.М. Сопілко, виступає зростання різноманітно-

сті, яке зачіпає способи життя та мислення, формування свідомості та світогляду [3, с. 83].

Як відомо, правосвідомістю володіють індивіди, групи та суспільство, що свідчить про важливість цього явища в умовах становлення та функціонування інформаційного суспільства. Особа, як суб'єкт інформаційного суспільства, вступаючи в правові відносини, одержує й передає правову інформацію, засвоюючи правові норми і правила.

Сучасне розуміння правосвідомості формується на основі історичного досвіду та політико-правових поглядів мислителів минулого. Правосвідомість традиційно сприймається як сукупність ідей, поглядів, уявлень про те, яким повинне бути право з точки зору справедливості, а також доцільності, ефективності й утвердження правових цінностей, загальноприйнятих у суспільстві, оцінок і почуттів, що складаються на їхній основі. Витоки правосвідомості як філософсько-правової категорії варто шукати у спадщині філософів і теоретиків права, яким належать ідеї, які згодом були сприйняті та отримали розвиток у політичних і правових вченнях минулого і сучасності. Вчення про теорії походження держави і права; форми правління держави; взаємовідносини особи, суспільства і держави; роль законів, значення їхньої якості та ефективності є важливими для вивчення правосвідомості з метою реалізації прав і свобод громадян та забезпечення правопорядку в суспільстві.

Можна погодитися з твердженням Н.В. Марущак, що саме О.І. Ільїн ввів у науковий обіг поняття «нормальна» або «здорова правосвідомість», тобто правосвідомість в істинному розумінні слова, підкресливши, що існує і «ненормальна й нездорова правосвідомість», з якою здебільшого живуть як юристи, так і інші громадяни [4, с. 17].

Чим більше буде громадян зі «здоровою» чи «нормальною» правосвідомістю, тим кращим буде підґрунтя для розвитку демократичних перетворень у державі.

Правосвідомість у теорії права розглядається як специфічна форма суспільної свідомості, система відображення правової дійсності у формі юридичних знань, оцінок, правових установок,

ціннісних орієнтацій, які визначають поведінку особи у правовій сфері. За суб'єктами розрізняють такі види правосвідомості: повсякденна, що притаманна більшості членів суспільства; професійна, що складається в ході спеціальної підготовки та в процесі здійснення практичної юридичної діяльності; науково-теоретична, що притаманна вченим-юристам, які займаються дослідженням державно-правової дійсності.

Як слушно зазначає Н.М. Оніщенко, правосвідомість відіграє ключову роль у частковій або повній «недієвості» законодавчих норм, що також пов'язано зі «сприйняттям права». Вона здійснює ґрунтовний аналіз поняття, змісту, сутності та тлумачення категорії «сприйняття права» та пояснює її як сукупність емоційно-вольової сфери розвитку та життєдіяльності індивідуума [5, с. 21].

Правова свідомість – це не тільки правові знання, вона насамперед є усвідомленням правового буття та інструментом людського самовизначення в ньому. Тому в актах правової свідомості своєрідно поєднуються елементи правових почуттів і переконань, правових знань і віри, правових потреб та інтересів, правових ідеалів і цілей. Усе це в сукупності утворює складне правове життя людини і суспільства, а не тільки окремі реалії життя у правовій свідомості. Реалізуючи свої інтереси в усіх (а не тільки правовій) сферах життя, людина одночасно керується різноманітними знаннями, які визначають цілісність її світогляду.

Сприйняття права формується через елементи структури правосвідомості, яка складається з двох рівнів – світоглядного (раціонального) та поведінкового. Світоглядний рівень містить правову ідеологію як систему поглядів, ідей, принципів, понять, суджень щодо права, які має особа та правову психологію як емоційне підсвідоме ставлення суб'єкта до правової дійсності, яке знаходить відображення у вигляді його хвилювань, почуттів, емоцій, оцінок.

Ідеї, теорії, принципи, які є змістом правової ідеології, втілюються як ціннісні орієнтири та засоби соціального контролю за діяльністю людей. Правова психологія поєднує всі компоненти ставлення особистості (соціальної групи) до певного правового явища. Таке ставлення є ре-

зультатом не тільки індивідуального пізнання й переживання особистістю певних фактів, а й результатом взаємодії і взаємовпливу людей у великих і малих соціальних групах. Правова ідеологія і правова психологія в сукупності визначають ціннісно-нормативну орієнтацію особи в сфері правової дійсності та відповідну їм поведінку людей у суспільстві [6].

Сприйняття та засвоєння права формується на підсвідомому рівні, у результаті чого формується правовий світогляд. Поведінковий або вольовий рівень правосвідомості включає мотиви правової поведінки, правові установки, які зумовлюють та визначають поведінку особи у правовому просторі.

Захищаючи свою правову позицію, особа обов'язково узгоджує її зі своїми уявленнями про законність, право, норми моралі, із загальнокультурними міркуваннями. При цьому не можна однозначно стверджувати, які з них справляють вирішальний вплив на мотивацію її поведінки. Правовий вплив на особу не повинен обмежуватися лише до передавання громадянам знань про законодавство, важливим є формування переконаності особи в необхідності дотримання правових норм, формування позитивного ставлення до права та вироблення правомірної поведінки.

Варто зазначити, що сьогодні потрібна особа з розвинутим рівнем правосвідомості, яка дотримується чинного законодавства, поважає права і свободи інших громадян, є відповідальною і самостійною, якій притаманні самодостатність, громадянськість, ініціативність. Формування демократичного інформаційного суспільства повинно базуватися на ефективності взаємодії влади з громадянами, високому рівні розвитку системи соціального контролю і здатності держави вирішувати правові проблеми та захищаючи права громадян.

Важливим у формуванні правової свідомості та правової культури є правовий вплив на особу. Залежно від наслідків, що виникли в результаті правового впливу, виділяють: а) позитивний правовий вплив, результатом якого є настання позитивних наслідків, що пов'язані з правомірною поведінкою. При цьому, позитивні результати передбачають як наявність безпосередньої

вигоди, так і не застосування до суб'єкта, б) негативний правовий вплив, результатом якого є настання негативних наслідків, що пов'язані зі скоєнням правопорушення. Негативні результати можуть бути передбачені санкціями, а правопорушник позбавляється можливості використання вигоди, яку він бажав отримати, здійснюючи протиправне діяння.

Крім того, правова свідомість є одним із загальних правових засобів дії права на особу, вона відіграє важливу роль у сприйнятті права, що визначає кінцевий результат його впливу.

Л.А. Луць механізм правового впливу називає як систему загальних (правова свідомість, правова культура, принципи, законність, правопорядок) та спеціальних (норма права, нормативно-правовий припис, джерела права, правовідносини, юридичні факти та інші) правових засобів, за допомогою яких правові вимоги переводяться у соціальну поведінку суб'єктів, здійснюється нормативно-правова організація суспільних відносин [7, с. 376].

Внаслідок розвитку інформаційних технологій активно трансформуються свідомість індивідів, інститути суспільства, політики, державного управління. Однак будь-які технології потрібні саме для забезпечення інтересів людини, адже саме вона стоїть у «центрі уваги». Адже без правового регулювання будь-яка сфера не може нормально розвиватися. Як суспільство, так і кожна окрема особа не будуть впевнені в захищеності своїх прав та інтересів, у вирішенні конфліктів справедливо та цивілізовано. Відбувається формування інформаційного правового середовища, в центрі якого стоїть людина, яка здійснює суспільні зв'язки і відносини в рамках правового поля.

Також на правосвідомість впливає факт зростання доступності правового масиву і масиву судової практики за рахунок використання інформаційних технологій. Практично всі законодавчі та судові органи мають свою сторінку в Інтернеті, де розміщені нормативні акти і акти правозастосування, що позначається на поінформованості громадян і реальній доступності правової інформації.

Як вважає І.В. Давидова, свобода і доступність інформації призводять до більш активної

участі громадян в обговоренні законопроектів, їх політичної активності загалом. Інформаційні технології стають серйозним інструментом, який може докорінно змінити існуючі демократичні інститути [8, с. 87].

У таких умовах становлення інформаційного суспільства набувають особливого значення впливу на свідомість особи інформаційні структури, що мають ресурс фахового спілкування та спрямовують зусилля на широке висвітлення незаангажованої експертної думки, яка сьогодні здебільшого відкрита для обмеженого кола користувачів інформації через недостатню ефективність використовуваних цією спільнотою комунікаційних каналів, щодо тих чи інших суспільно значущих подій і процесів та спонукаючи до певного типу поведінки. Інтегрування в масову свідомість орієнтирів правових цінностей, формулювання шляхів та позитивних перспектив вдосконалення правової системи України, забезпечення співпраці держави та громадян, на базі ефективного використання правових норм і цінностей, стимулюють формування соціально активної позиції громадськості та правової самоідентифікації. На жаль, в умовах нинішньої України як пересічні громадяни, так і молоде покоління, не цікавляться політичними процесами та не володіють належним рівнем правосвідомості, про що доводять результати соціологічного дослідження, автори якого зазначають, що вагома кількість молоді політикою та правовими питаннями не цікавиться, а люди старшого покоління мають певні переконання, котрі важко змінити. Тут уже молодь виступає в ролі піддатливого об'єкта агітації, особливо за умови використання новітніх технологій [9, с. 55].

Сьогодні експертне середовище здатне не лише створювати громадську думку з політико-правових питань та формулювати правові запити, а й стимулювати принаймні частину соціальної спільноти бажати бути належним або визначати свою належність до соціальної групи актуального правового розвитку, що сповідує повагу до закону, відкритість, толерантність, сприйняття чужого вибору та провокує усвідомлення цінності права. Тобто, в умовах тотальної недовіри до влади, вагомим чинником, здат-

ним вплинути на формування позитивних ціннісно-правових орієнтацій, є знання, кваліфікація та авторитет трансляторів політико-правового дискурсу в інформаційному просторі.

Як вважає Т. Міхайліна, використовуючи ефективні механізми впливу на правову свідомість, можна забезпечити позитивні зміни в інших складниках правової реальності, що за законами системності призведе до якісних змін у системі в цілому [10, с. 123].

Варто зауважити, що людина як суб'єкт інформаційного суспільства піддається впливам процесів інформатизації та змінюється під тиском інформаційних технологій. Сучасні технології, включаючись у середовище суспільних відносин, стають важливим чинником соціальних трансформацій, причому їх вплив на людину досить часто має яскраво виражений негативний характер. Розвинена правова свідомість є важливим засобом протидії інформаційним конфліктам, які нині активізувалися в умовах російської агресії.

Методами протидії інформаційній війні, які також використовують згадані суб'єкти, зокрема, є: створення контрпропаганди; розвиток засобів масової інформації; створення інформаційної коаліції; розвиток аналітичного мислення у громадян країни тощо [11, с. 123].

У таких умовах важливим питанням є проведення належної інформаційної політики, де вагомим значення залишається за державними, освітніми, науковими установами та громадським сектором, що користуються рівнем довіри та авторитетністю.

Підвищення рівня лояльності правосвідомості, як зазначає С.С. Сілбей, досягається за допомогою правового виховання, тобто системи заходів, що організовується державними чи іншими органами для забезпечення правомірності поведінки, що досягається за допомогою засвоєння цінностей правової культури [12].

Основними умовами для формування правосвідомості є здійснення наступних кроків і завдань. Саме ці питання набувають наразі особливої актуальності і потребують практичної реалізації. Забезпечення механізму подолання деформацій правової свідомості та створення умов

для підвищення рівня правової свідомості, активної і свідомої участі громадян у здійсненні перетворень в Україні є сьогодні першочерговим завданням як наукових, так і державних установ. Важливими є подолання кризових (економічних і політичних) чинників у суспільстві, подолання проявів злочинності та корупції. У сфері правотворчої діяльності нагальною є вирішення проблеми забезпечення належної якості законодавства, підвищення авторитету закону; забезпечення стабільності у правовому регулюванні суспільних відносин.

Сьогодні варто формувати позитивну суспільну думку про право, забезпечити якість правопросвітницької роботи, здатної підвищити рівень правової освіченості громадян та удосконалити рівень їх інформаційно-правової культури. Вкрай необхідним є формування нового типу правового мислення особи відповідно до принципу верховенства права як необхідної умови життєдіяльності особи, суспільства, держави. Актуальним завданням є і удосконалення юридичної освіти, де освітній процес буде спрямований на підготовку юристів, конкурентоспроможних на європейському ринку праці, оскільки від якісного навчання в системі вищої освіти, перепідготовки фахівців у сфері юриспруденції залежить інтеграція України в європейський інформаційний простір.

Висновки. З метою формування якісного інформаційного суспільства необхідним є підвищення рівня правосвідомості та інформаційно-правової культури особи, проведення просвітницької роботи з використанням ефективних механізмів впливу на правосвідомість; формування позитивного ставлення у особи до права, вироблення сталих стереотипів правомірної поведінки, що у подальшому сприятиме зменшенню правопорушень, дотриманню прав і свобод громадян, упровадженню демократичних засад державотворення. Зазначене свідчить про необхідність подальшого теоретичного вивчення зазначених питань, а також необхідність упровадження на практиці заходів, які б у результаті сприяли формуванню належного рівня правосвідомості громадян в умовах формування інформаційного суспільства.

Література

1. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства від 22 лип. 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163#Text

2. Дзьобань О.П. Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади: монографія. Харків: Майдан, 2013. 360 с.

3. Сопілко І.М. Методологічні основи наукового осмислення концепції інформаційного суспільства. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2014. № 1(30). С. 80-84. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.30.8501>

4. Марущак Н.В. Розуміння правосвідомості та сутності держави у творчості І.О. Ільїна. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2020. Вип. 1(30). С. 17-21. DOI: [https://doi.org/10.32837/ruuv.v0i1\(30\).508](https://doi.org/10.32837/ruuv.v0i1(30).508)

5. Оніщенко Н. Інформаційно-правовий простір: проблеми формування, розвитку, аналіз позитивних і негативних впливів на правосвідомість суспільства та особистості. *Віче.* 2012. № 17. С. 20-23.

6. Fischman Joshua B. and Law David S. What Is Judicial Ideology, and How Should We Measure It? (October 19, 2008). 29 Washington University Journal of Law and Policy 133 (2009), 3rd Annual Conference on Empirical Legal Studies Papers, San Diego Legal Studies. Paper No. 08-47. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1121228>

7. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права. Київ: Атіка, 2012. 412 с.

8. Давидова І.В. Правосвідомість і вчинення правочинів: особливості взаємозв'язку у умовах розвитку інформаційного суспільства. *Часопис цивілістики.* 2020. Вип. 37. С. 88-92. DOI: <https://doi.org/10.32837/chc.v0i37.355>

9. Сопілко І.М., Папахчян Т.Р. Особливості правосвідомості молоді як суб'єктів виборчого процесу на прикладі опитування студентів ЮФ НАУ. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2019. № 1(50). С. 54-60. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.50.13572>

10. Михайліна Т. Системні якості правової реальності та місце в ній правосвідомості. *Підп-*

риємництво, господарство і право. 2017. № 7. С. 121-125.

11. Череватюк В.Б., Бойко О.О. Інформаційні війни (конфлікти): теоретико-правовий аспект. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2021. № 2(59). С. 62-69. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.59.15596>

12. Silbey S.S. Legal Culture and Legal Consciousness. International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences. New York: Elsevier, Pergamon Press, 2001. P. 8623-8629. DOI: <https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/02913-2>

References

1. Okinavs'ka hartija global'nogo informacijnogo suspil'stva vid 22 lyp. 2000 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163#Text

2. Dz'oban' O.P. Filosofija informacijnogo prava: svitogljadni j zagal'noteoretychni zasady: monografija. Harkiv: Majdan, 2013. 360 s.

3. Sopilko I.M. Metodologichni osnovy naukovogo osmyslennja koncepcii' informacijnogo suspil'stva. *Naukovi praci Nacional'nogo aviacijnogo universytetu. Serija: Jurydychnyj visnyk. Povitrjane i kosmichne pravo.* 2014. № 1(30). S. 80-84. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.30.8501>

4. Marushhak N.V. Rozuminnja pravovidomosti ta sutnosti derzhavy u tvorchoosti I.O. P'i'na. *Prykarpats'kyj jurydychnyj visnyk.* 2020. Vyp. 1(30). S. 17-21. DOI: [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1\(30\).508](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1(30).508)

5. Onishhenko N. Informacijno-pravovyj prostir: problemy formuvannja, rozvytku, analiz pozytyvnyh i negatyvnyh vplyviv na pravovidomist' suspil'stva ta osobystosti. *Viche.* 2012. № 17. S. 20-23.

6. Fischman Joshua B. and Law David S. What Is Judicial Ideology, and How Should We Measure It? (October 19, 2008). 29 Washington University Journal of Law and Policy 133 (2009), 3rd Annual Conference on Empirical Legal Studies Papers, San Diego Legal Studies. Paper No. 08-47. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1121228>

7. Luc' L.A. Zagal'na teorija derzhavy ta prava. Kyi'v: Atika, 2012. 412 s.

8. Davydova I.V. Pravosvidomist' i vchynnennja pravochyniv: osoblyvosti vzajemozv'jazku u umovah rozvytku informacijnogo suspil'stva. *Chasopys cyvilystyky*. 2020. Vyp. 37. S. 88-92. DOI: <https://doi.org/10.32837/chc.v0i37.355>

9. Sopilko I.M., Papahchjan T.R. Osoblyvosti pravosvidomosti molodi jak sub'ektiv vyborchogo procesu na prykladi opytuvannja studentiv JuF NAU. *Naukovi praci Nacional'nogo aviacijnogo universytetu. Serija: Jurydychnyj visnyk. Povitrjane i kosmichne pravo*. 2019. № 1(50). S. 54-60. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.50.13572>

10. Mihajlina T. Systemni jakosti pravovoi' real'nosti ta misce v nij pravosvidomosti. *Pidprijemnyctvo, gospodarstvo i pravo*. 2017. № 7. S. 121-125.

11. Cherevatjuk V.B., Bojko O.O. Informacijni vijny (konflikty): teoretyko-pravovyj aspekt. *Naukovi praci Nacional'nogo aviacijnogo universytetu. Serija: Jurydychnyj visnyk. Povitrjane i kosmichne pravo*. 2021. № 2(59). S. 62-69. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.59.15596>

12. Silbey S.S. Legal Culture and Legal Consciousness. *International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences*. New York: Elsevier, Pergamon Press, 2001. P. 8623-8629. DOI: <https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/02913-2>

Olena Makeieva

LEGAL AWARENESS IN THE CONDITIONS OF THE DEVELOPMENT OF THE INFORMATION SOCIETY

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: maklena72@ukr.net

Purpose: the article examines the essence and role of legal awareness in the formation of the information society. Factors influencing legal awareness are analyzed. **Research methods:** a set of scientific methods and principles was used in the work, in particular, the genesis and evolution of legal consciousness were studied with the help of historical-legal, comparative and logical methods, the structural method allowed to analyze the structure and types of legal consciousness. **Results:** the concept of legal consciousness, its type and structure are clarified. Legal consciousness in the theory of law is considered as a specific form of social consciousness, a system of reflection of legal reality in the form of legal knowledge, assessments, legal attitudes, values, which determine the behavior of a person in the legal field. In order to form a quality information society, it is necessary to increase the level of legal awareness and information and legal culture of the individual, to conduct educational work using effective mechanisms to influence legal awareness; formation of a positive attitude of the person to the law, the development of stable stereotypes of lawful behavior, which will further contribute to the reduction of offenses, respect for the rights and freedoms of citizens, the introduction of democratic principles of statehood. **Discussion:** search for ways to improve the legal consciousness of society. This indicates the need for further theoretical study of these issues, as well as the need to implement in practice measures that would eventually contribute to the formation of an appropriate level of legal awareness of citizens in the formation of the information society.

Key words: legal consciousness; legal system; information society; information and legal space.

Стаття надійшла до редакції 06.12.2021